

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Uluslararası Dil, Edebiyat, Kültür, Tarih, Sanat ve Eğitim Araştırmaları Dergisi

The Journal of International Language, Literature, Culture, History, Art and Education Research

Sayı/Issue 15 (Nisan/April 2024), s. 1012-1025.
Geliş Tarihi-Received: 20.03.2024
Kabul Tarihi-Accepted: 14.04.2024
Araştırma Makalesi-Research Article
ISSN: 2687-5675
DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1456170

Öğretmen Adaylarının Dijital ve Kâğıttan Okumaya Yönelik Tutumlarının İncelenmesi*

Examining Teacher Candidates' Attitudes Towards Digital and Paper-Based Reading

Şafak KAMAN**
Aydın BULUT***

Öz

Teknolojideki hızlı gelişmeler bireylerin okuma tercihlerini de etkilemektedir. Basılı materyallerin yanında artık dijital materyallerin kullanıldığı ve birçok öğrenmenin bu materyaller üzerinden yapıldığı görülmektedir. Bu araştırmada da öğretmen adaylarının dijital ve kâğıttan okumaya yönelik tutumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğretmen adayları ile yürütülmüştür. Farklı programlarda olmak üzere toplam 262 öğretmen adayından veriler toplanmıştır. Veri toplama sürecinde "Öğretmen Adayları İçin Dijital Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği" (Yurdakal & Susar Kırmızı, 2021) ve "Öğretmen Adaylarına Yönelik Okuma Tutum Ölçeği" (Sara Kuzu & Doğan, 2015) olmak üzere iki adet ölçek kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 21 paket programı ile çözümlenmiştir. Verilerin analizinde bağımsız ölçümlerde t-testi ve One Way ANOVA kullanılmıştır. Bunlara ek olarak ise frekans, yüzde ve ortalama puanlardan yararlanılmıştır. Araştırma sonunda öğretmen adaylarının dijital ve kâğıttan okumaya yönelik tutumlarının orta düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark görülmezken sınıf düzeyinde anlamlı fark görülmüştür. Araştırmanın bir diğer bulgusunda ise öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri programa göre ise anlamlı bir fark görülmemiştir.

Anahtar Sözcükler: Okuma tutumu, dijital okuma, kâğıttan okuma, öğretmen adayları.

Abstract

The rapid developments in technology are also influencing individuals' reading preferences. It is observed that alongside printed materials, digital materials are now being used, and much of the learning is conducted through these materials. This research aims to examine the attitudes of teacher candidates towards digital and paper-based reading. The study was conducted with teacher candidates enrolled in the Faculty of Education at Kastamonu University. Data were collected from a total of 262 teacher candidates from different

* "10. Uluslararası Karadeniz'e Kıyısı Olan Ülkeler Bilimsel Araştırmalar Kongresi 7-9 Nisan 2024, Samsun" sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Dr. Öğr. Üyesi Şafak KAMAN, Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümüsafakkaman@gmail.com.tr, ORCID: 0000-0002-8378-6963.

*** Arş. Gör. Dr. Aydın BULUT, Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü afgblt342200@gmail.com.tr, ORCID: 0000-0003-3139-4367.

programs. Two scales were used during the data collection process: "Attitude Scale Towards Digital Reading for Teacher Candidates" (Yurdakal & Susar Kırmızı, 2021) and "Reading Attitude Scale for Teacher Candidates" (Sara Kuzu & Doğan, 2015). The obtained data were analyzed using the SPSS 21 package program. T-test and One Way ANOVA were used for data analysis. In addition, frequencies, percentages, and mean scores were utilized. At the end of the research, it was determined that teacher candidates' attitudes towards digital and paper-based reading were above the moderate level. While no significant difference was observed according to the gender variable, a significant difference was observed at the class level. In another finding of the study, there was no significant difference according to the program in which the pre-service teachers were studying.

Keywords: Reading attitude, digital reading, reading from paper, prospective teachers.

Giriş

Günümüzde dijital kaynaklara erişim kolaylığının artması ve eğitim teknolojilerinin gelişimi, öğrenme malzemelerinin çeşitlenmesine ve erişilebilirliğine büyük katkı sağlanmıştır. Eğitim ortamlarındaki değişim ve teknolojik ilerleme, öğretmen adaylarının öğrenme materyallerine yaklaşımlarını etkileyerek, dijital ve kâğıt üzerinden okuma tutumlarını önemli ölçüde belirlemektedir. Bu dijital dönüşüm sürecinde, öğretmen adaylarının kâğıt üzerinden geleneksel okuma ile dijital platformlarda okuma arasındaki tercihleri belirgin bir biçimde değişmektedir. Bu değişen tutumlar, öğretmen adaylarının öğrencilere etkili bir şekilde bilgi iletmeleri ve öğrenme deneyimlerini zenginleştirmeleri açısından önem arz etmektedir. Bu bağlamda, öğretmen adaylarının dijital ve geleneksel okuma materyallerine karşı tutumlarını anlamak, öğrenme stratejilerini şekillendirmede ve eğitim süreçlerini güncellemede kritik bir öneme sahiptir.

Bilim ve teknolojiye hızlı gelişmeler, okuryazarlık alanlarını da farklı noktalara taşımıştır. Eskiden kitap, dergi, gazete ve kâğıt gibi geleneksel olan basılı ortamlarda okuma yapılırken teknolojinin hayatın her alanına yayılmasıyla birlikte teknolojik cihazlar ile okumalar başlanmıştır (Güneş, 2010; Baştuğ & Keskin, 2012). Bu dönüşüm, bilgiye erişimde ve iletişimde yeni kapılar açarak okuma pratiklerini çeşitlendirmiş ve okuryazarlık tanımını genişletmiştir. Geleneksel okuma alışkanlıklarının yanı sıra dijital materyaller üzerinden okuma becerileri de önem kazanmış, bireylerin bilgiye ulaşma ve anlama süreçleri daha çeşitli hale gelmiştir. Bu noktada, teknolojinin okuryazarlık üzerindeki etkisi, okuma pratiklerinin değişimini gösteren önemli bir gelişmedir. Dillon (1992), dijital metinlerin kullanımının ve okunmasının, kolay depolama, geri getirme, yapısal esneklik ve kaynakları kaydetme gibi avantajlardan dolayı daha çok tercih edileceğini ifade etmektedir. Dijital metinlerin sunduğu bu pratik özellikler, bilgiye erişimde ve paylaşımında önemli avantajlar sağlayarak okuma deneyimini daha etkili ve kullanışlı hale getirebilmektedir.

Okuma, dijitalleşen dünyada yeni becerilere ihtiyaç duyan bir dönüşüm geçirmektedir. Dijitalleşme serüveninin etkisiyle, her eylem ve beceri türünde olduğu gibi okuma olgusu da "dijital okuma" olarak adlandırılan yeni bir türe dönüşmüştür (Odabaş, Odabaş & Binici, 2019). Bu geleneksel okuma alışkanlıklarının yanı sıra dijital platformlarda metinleri anlama, değerlendirme ve sentezleme becerilerini içermektedir. Geleneksel kitapların yerini dijital medya, e-kitaplar ve çeşitli online platformlar almıştır. Bu dönüşüm, okuma pratiğini sadece kâğıt üzerindeki metinleri anlamak olarak değil, aynı zamanda dijital araçlar kullanarak bilgiye erişim, etkileşim ve paylaşım süreçlerini içeren geniş bir kapsama yaymıştır. Dijital okuma, hızla değişen teknolojik ortamın gereksinimlerine uyum sağlayabilme, çoklu medya türleri arasında geçiş yapabilme ve eleştirel düşünme becerilerini kullanabilme gibi yeni becerilere odaklanmaktadır.

Dijital metin okumada okuma yapılan teknolojik materyalin özelliklerine göre sayfanın tamamı okunabildiği gibi bazen de küçük bir bölüm görülebilir. Okuyucu, diğer

bölgümleri okumaya devam ettikçe bu parçaları birleştirir. Görülen metni algılamak ve zihinde yapılandırmak için okuyucu çeşitli işlemleri gerçekleştirir. Dijital metin okuma sırasında beyin, metni parça parça gördüğü için daha fazla çaba sarf eder. Bu durum, zihinsel becerilerin gelişmesine katkı sağlarken, aynı zamanda zihinsel ve fiziksel yorgunluğu artırabilir (Maden, 2012). Dijital metin okumayı etkileyen unsurların tamamını açıklamak kolay değildir (Baştuğ & Keskin, 2012). Bu konuda yapılan çalışmalar, dijital metin okumayı zorlaştıran birçok unsurun henüz tam olarak belirlenmediğini ortaya koymaktadır (Noyes & Garland, 2003). Ancak, dijital okumanın yapıldığı materyalin özellikleri ve okunan metnin yapısı, okuma başarısını etkileyen belirgin unsurlar olarak bilinmektedir (Dillon, 2004). Dijital metinlerin görsel tasarımı, tipografi, renk kullanımı ve sayfa düzeni gibi faktörler, okuyucunun metni anlama ve takip etme sürecini etkileyebilir. Ayrıca, interaktif öğelerin varlığı, metnin içeriğiyle etkileşim kurma biçimini değiştirebilir. Bu unsurların, dijital metin okuma deneyimini karmaşık hale getirdiği ve okuma performansını etkilediği gözlemlenmiştir. Okunan metnin yapısı da önemli bir faktördür. Metnin bölümlere ayrılması, başlıkların kullanımı ve içeriğin biçimi, okuyucunun bilgiyi daha iyi anlamasına yardımcı olabilir. Ayrıca, metnin dil kullanımı, karmaşıklığı ve cümle yapıları da okuma sürecini etkileyebilir. Dolayısıyla, dijital metin okumasını anlamak ve geliştirmek için, metin özellikleri, tasarım unsurları ve yapısal öğelerin nasıl bir etki yarattığını anlamak önemlidir. Bu unsurların bilinçli bir şekilde yönetilmesi, dijital okuma deneyimini daha etkili ve verimli hale getirebilir.

Bireylerin okuma deneyimini kişiselleştirmeleri ve öğrenme tercihlerine uygun bir ortam seçmeleri, dijital ve kâğıt üzerindeki okuma tutumunun önemini belirler. Dijital okuma, günümüz teknoloji çağında bilgiye hızlı erişim ve paylaşım konusunda avantajlar sunarken, kâğıt üzerinden okuma derinlemesine anlama deneyimi sağlayabilir. Bu sebeple, bireylerin kendi tutumlarını anlamaları ve ihtiyaçlarına uygun bir okuma ortamı seçmeleri, etkili iletişim ve öğrenme süreçlerini destekleyebilir.

Tutum, genel anlamda bireyin çevresindeki herhangi bir olgu veya nesneye karşı geliştirdiği tepki eğilimini ifade eder (Cabı, 2016). Bireyin karşılaştığı bir durum, olay ya da olguyla ilgili olarak sergilemesi beklenen muhtemel davranış biçimidir (İnceoğlu, 2010). Bireyler sosyal yaşamlarında olay ve olgulara yönelik tutum geliştirdikleri gibi eğitim ortamındaki becerilerine yönelik tutum geliştirebilmektedirler. Akademik başarı ve kişisel gelişim için gerekli olan okuma becerisine yönelik geliştirilen tutum önem taşımaktadır. Okumaya yönelik tutum, duyular ve duyguların eşlik ettiği zihinsel bir durumu ifade eder. Bu durum, okuma olasılığını artırma veya azaltma potansiyeline sahiptir (Smith, 1990). Bireyin okumaya yönelik tutumu, kendini olumlu bir şekilde değerlendirme, içsel motivasyon, okuma isteği ve ilgisi olarak ortaya çıkabilir ya da tam tersi olarak, okumayı olumsuz bir şekilde algılama, okumaktan kaçınma isteği veya bu etkinlikten hoşlanmama şeklinde tanımlanabilir (Sainsbury & Schagen, 2004). Pozitif bir okuma tutumu, bireyin öğrenme sürecini olumlu bir şekilde etkileyebilirken, negatif bir tutum, okuma becerilerinin gelişimini engelleyebilir. Bu nedenle, okuma tutumunu anlamak ve yönetmek, etkili öğrenme stratejileri geliştirmek açısından önemli bir rol oynar.

Literatürde öğretmen adaylarının okuma tutumuyla ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde, genellikle bu çalışmaların basılı materyallere karşı geliştirilen tutum üzerine odaklandığı görülmektedir (Yalınkılıç, 2007; Özbay vd., 2008; Dedeoğlu & Ulusoy, 2013; Çiçekli Koç & Engin, 2015; Demir, 2015; Duman & Gökmen, 2018). Öğretmen adaylarının klasik kitaplar, dergiler ve diğer yazılı kaynaklarla olan ilişkileri

üzerinde yapılan bu çalışmalar, geleneksel okuma materyallerine yönelik tutumlarını anlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Günümüzde öğretmen adaylarının teknolojiyi etkin bir şekilde kullanmaları ve meslek hayatlarında da eğitim ve öğretim amaçlı kullanacakları düşünüldüğünde dijital okumaya yönelik geliştirilecek tutumun önemi ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda öğretmen adaylarının dijital ortamlarda ve geleneksel kâğıt üzerindeki metinleri okumaya yönelik tutumlarını araştırmak önemli görülmektedir. Bu çalışma ile öğretmen adaylarının teknolojiyi kullanma alışkanlıklarını, dijital ve klasik okuma materyallerine karşı tutumlarını, tercih ettikleri okuma ortamlarını ve bu tercihlerin arkasındaki sebepleri ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırma sonuçları, eğitim sistemine teknoloji entegrasyonu açısından önemliken öğretmen eğitimi programlarının geliştirilmesi açısından da önemli bilgiler sağlayabilir.

Şahenk Erkan, Balaban Dağal ve Tezcan (2015) araştırmalarında, öğretmen adaylarının dijital ve yazılı okuma alışkanlıklarının çeşitli değişkenlere göre incelemişlerdir. Yontar (2019) ise, çalışmasında öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerini bazı değişkenler açısından incelemiş ve erkek öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerini, kadın öğretmen adaylarından anlamlı derecede yüksek olduğunu bulmuştur. Dahası farklı araştırmalarda Türkben (2023) öğretmen adaylarının dijital ortamlardaki akademik okuma alışkanlık ve eğilimlerini belirlemiş, Kırmızı ve Bertan (2023) ise öğretmen adaylarının dijital ortamda yazmaya ilişkin tutumlarının ve görüşlerini değerlendirmiştir.

Araştırmalar incelendiğinde öğretmen adaylarının dijital ve kâğıttan okumaya yönelik tutumlarını birlikte inceleyen çalışmalara pek rastlanmamaktadır. Bu bağlamda bu çalışma ile öğretmen adaylarının dijital ve kâğıt üzerinden okuma tutumlarını sistematik bir şekilde inceleyerek, bu tutumların eğitim ortamlarındaki rolünü anlamayı amaçlanmaktadır. Öğretmen adaylarının geliştirmiş oldukları bu tutumların eğitim süreçleri üzerindeki potansiyel etkilerini ortaya koymaktır. Elde edilen bulguların, eğitimcilerin öğretmen adaylarını daha etkili bir şekilde desteklemelerine, müfredatları geliştirmelerine ve ders içeriklerini çeşitlendirmelerine katkı sağlayarak, eğitimdeki dijitalleşme sürecine uygun stratejilerin belirlenmesine yardımcı olabileceği düşünülmektedir.

Bu araştırmanın amacı, “öğretmen adaylarının dijital ve kâğıttan okumaya yönelik tutumlarını” belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğretmen adaylarının dijital ve kâğıttan okumaya yönelik tutumları cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
2. Öğretmen adaylarının dijital ve kâğıttan okumaya yönelik tutumları sınıf düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
3. Öğretmen adaylarının dijital okumaya yönelik tutumları öğrenim gördükleri programa göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
4. Öğretmen adaylarının kâğıttan okumaya yönelik tutumları öğrenim gördükleri programa göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu model, iki veya daha fazla değişken arasındaki birlikte değişimi belirlemeyi amaçlayan bir tarama yaklaşımını ortaya koyar. İlişkisel tarama modeli, değişkenler arasındaki birlikte değişimin varlığını

ve bu değişimlerin niteliğini belirlemek için kullanılır. Bu modelde, değişkenlerin birlikte değişip değişmediği ve değişim varsa bu değişimin niteliği üzerine odaklanılarak analizler gerçekleştirilir (Büyüköztürk, 2013, Karasar, 2020).

Örneklem Grubu

Öğretmen adaylarının dijital ve kâğıttan okumaya yönelik tutumlarının incelendiği bu araştırmanın örneklem grubunu 2023-2024 eğitim-öğretim yılında, Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan öğrenciler arasından 262 öğrenci oluşturmuştur. Örneklem grubuna ilişkin betimsel veriler aşağıdaki tabloda belirtilmiştir:

Tablo 1. Örneklem Grubuna İlişkin Betimsel Veriler

Cinsiyet	Kadın		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
	179	68	83	32	262	100
Sınıf Düzeyi	3. Sınıf		4. Sınıf		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
	148	56	115	44	263	100

Tablo 1 incelendiğinde örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin %68'sini kadın öğrenciler oluştururken %32'sini erkek öğrenciler oluşturmuştur. Sınıf düzeyinde bakıldığında ise örneklem grubunun %56'sını üçüncü sınıf öğrencileri oluştururken %44'nü dördüncü sınıf öğrencileri oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Öğretmen adaylarının dijital ve kâğıttan okumaya yönelik tutumlarının incelendiği bu çalışmada veriler toplanırken ölçek kullanılmıştır. Yurdakal ve Susar Kırmızı (2021) tarafından geliştirilen "Öğretmen Adayları İçin Dijital Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği" ve Sarar Kuzu ve Doğan (2015) tarafından geliştirilen "Öğretmen Adaylarına Yönelik Okuma Tutum Ölçeği" olmak üzere iki farklı ölçek kullanılmıştır.

Öğretmen Adayları İçin Dijital Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği: Bu ölçek, toplamda 31 madde içermekte olup, birinci alt faktöre "dijital okumanın özellikleri", ikinci alt faktöre ise "dijital okuma tercihleri" adı verilmektedir. Her bir soruya 1-5 arası puanlama verilerek 5'li Likert ölçeği kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, ölçeğin KMO değeri 0.818, Cronbach's Alpha değeri 0.956, Spearman-Brown korelasyon değeri 0.92, Guttman Split-Half değeri 0.923 olarak belirlenmiştir. Ayrıca, Anova Tukey's Bağlantısızlık ,000, Hotelling's T-Kare ,000 ve Sınıf İçi Korelasyon Katsayısı değerleri de ,000 olarak saptanmıştır. Bu veriler, ölçeğin yapısal geçerliliği açısından olumlu bir gösterge olarak değerlendirilmektedir. Ölçek, "kesinlikle katılıyorum" (5), "katılıyorum" (4), "kararsızım" (3), "katılmıyorum" (2) ve "kesinlikle katılmıyorum" (1) olmak üzere 5'li Likert tipinde derecelendirilmiştir. Yüksek puanlar, dijital okumaya yönelik olumlu bir tutumu göstermektedir.

Öğretmen Adaylarına Yönelik Okuma Tutum Ölçeği: Toplamda 38 madde içeren bu ölçek, "kişisel ve sosyal gelişime katkı", "ilgi ve sevmek" ve "önemli/değerli bulma" olmak üzere üç farklı faktöre ayrılmıştır. Ölçeğin genel güvenilirlik katsayısı ile alt ölçekler için hesaplanan Cronbach alpha değerleri, .65 ile .95 arasında değişmektedir. KMO değeri .923 ve Bartlett testi .01 olarak belirlenmiştir. Bu veriler ölçeğin yapısal geçerliliği için olumlu bir gösterge olarak kabul edilmektedir. Ölçeğin tümüne yönelik güvenilirlik

katsayısı .948 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışma için ölçeğin Cronbach alpha değeri ise .87 olarak tespit edilmiştir. Ölçek, “kesinlikle katılıyorum” (5), “katılıyorum” (4), “kararsızım” (3), “katılmıyorum” (2) ve “kesinlikle katılmıyorum” (1) olmak üzere 5’li Likert tipinde derecelendirilmiştir. Yüksek puan alınması, okumaya yönelik tutumun olumlu olduğunu göstermektedir.

Veri Toplama Süreci

Öğretmen adaylarının dijital ve kâğıttan okumaya yönelik tutumlarını inceleyen bu çalışmada, 2023-2024 eğitim öğretim yılı güz döneminde Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesine devam eden 3. ve 4. sınıf öğretmen adaylarından veriler toplanmıştır. Veri toplama sürecinde araştırmacılar Kastamonu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etiği Kurulu tarafından alınan Etik Kurulu Kararı ile araştırmacılar tarafından sınıflar ziyaret edilmiş ve öğrencilere çalışma hakkında gerekli bilgiler verilmiştir. Araştırmaya katılımın gönüllülük esasına dayandığı belirtilerek basılı olarak hazırlanan veri toplama araçları öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrencilere yeteri kadar süre verilerek ölçeklerin doldurulması sağlanmıştır.

Verilerin Analizi

Öğretmen adaylarının dijital ve kâğıttan okumaya yönelik tutumlarını inceleyen bu çalışmada, Öğretmen Adayları İçin Dijital Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği ve Öğretmen Adaylarına Yönelik Okuma Tutum Ölçeği kullanılarak 262 öğretmen adayından veriler toplanmıştır. Toplanan veriler daha sonra analiz edilmek üzere SPSS 21 paket programına aktarılmıştır. Her iki ölçekten alınabilecek minimum ve maksimum puanlar sırasıyla 1 ve 5 olarak belirlenmiştir. Öncelikle elde edilen verilerin çarpıklık ve basıklık değerleri incelenerek verilerin normal dağılım gösterip göstermediği belirlenmiştir. -1 ile +1 arasındaki çarpıklık ve basıklık katsayısı değerleri puanların normal dağılım gösterdiğini göstermektedir (George & Mallery, 2001).

Tablo 2. Öğrencilerin Dijital Oyun Bağımlılığı Ölçeği Puanları ve Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarına İlişkin Normallik Testi Verileri

Değerler	N	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	SS	Çarpıklık	Basıklık
Dijital okumaya yönelik tutum ölçeği puanları	262	1	5	3,60	,37	-,73	,39
Kâğıttan okumaya yönelik tutum ölçeği puanları	262	1	5	3,70	,43	-,42	,58

Tablo 2 incelendiğinde dijital okumaya yönelik tutum ölçeği puanlarına ilişkin çarpıklık ve basıklık katsayı değerlerinin -1 ile +1 arasında olduğu görülmektedir. Kâğıttan okumaya yönelik tutum ve alışkanlık ölçeği puanlarına ilişkin basıklık ve çarpıklık değerlerinin -1 ile +1 arasında olduğu anlaşılmaktadır. Analiz sonuçları öğretmen adaylarının dijital okumaya yönelik tutum ölçeği puanları ile kâğıttan okumaya yönelik tutum ölçeği puanlarının normal dağılım gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle verilerin analizinde cinsiyet değişkenleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla bağımsız ölçümlerde bağımsız gruplar t testi uygulanmıştır. Öğrencilerin puanları ile sınıf değişkeni arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için ise One Way ANOVA kullanılmıştır. Bunlara ek olarak ise verilerin betimlenmesi kapsamında frekans, yüzde ve ortalama puanlardan yararlanılmıştır.

Bulgular

Öğretmen adaylarının dijital ve kâğıttan okumaya yönelik tutumlarının incelendiği bu çalışmada 262 öğretmen adayına “Öğretmen Adayları İçin Dijital Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği” ve “Öğretmen Adaylarına Yönelik Okuma Tutum Ölçeği” olmak üzere iki adet ölçek uygulanmış ve elde edilen bulgular alt maddeler halinde aşağıda sunulmuştur.

“Öğretmen adaylarının dijital ve kâğıttan okumaya yönelik tutumları cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?” alt amacına yönelik sorunun analizi için bağımsız ölçümlerde t-testi yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 3’te sunulmuştur:

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Dijital ve Kâğıttan Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre T-Testi Sonuçları

Tutum	Cinsiyet	N	X	S	sd	t	p
Dijital okumaya yönelik tutum	Erkek	83	3,60	,41	260	,237	,81
	Kadın	179	3,59	,35			
Kâğıttan okumaya yönelik tutum	Erkek	83	3,79	,55	260	,506	,61
	Kadın	179	3,59	,42			

Tablodaki verilere göre, öğretmen adaylarının dijital okumaya yönelik tutum ölçeği puanları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir, $t(262) = ,237$, $p > .05$. Bu bulgu, erkek ve kadın öğretmen adaylarının dijital okumaya yönelik tutumları arasında belirgin bir farklılık olmadığını ortaya koymaktadır. Tablodaki bir başka bulguya göre öğretmen adaylarının kâğıttan okumaya yönelik tutum ölçeği puanları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir, $t(262) = ,506$, $p > .05$. Bu bulgu, erkek ve kadın öğrencilerinin kâğıttan okumaya yönelik tutumları arasında belirgin bir farklılık olmadığını ortaya koymaktadır.

“Öğretmen adaylarının dijital ve kâğıttan okumaya yönelik tutumları sınıf düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?” alt amacına yönelik sorunun analizi için bağımsız ölçümlerde t-testi yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 4’te sunulmuştur:

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının Dijital ve Kâğıttan Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre T-Testi Sonuçları

Tutum	Sınıf	N	X	S	sd	t	p
Dijital okumaya yönelik tutum	3. sınıf	148	3,55	,39	260	-2,188	,03
	4. sınıf	115	3,65	,33			
Kâğıttan okumaya yönelik tutum	3. sınıf	148	3,89	,47	260	-3,855	,00
	4. sınıf	115	3,67	,46			

Tablodaki verilere göre, öğretmen adaylarının dijital okumaya yönelik tutum ölçeği puanları sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir, $t(262) = -2,188$, $p < .05$. Bu bulgu, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerin dijital okumaya yönelik tutumları arasında belirgin bir farklılık olduğunu ortaya koymaktadır. Ortalama puanlar dikkate

alındığında dördüncü sınıf öğrencilerinin ($X=3,65$) dijital okumaya yönelik tutumlarının üçüncü sınıfa öğrencilere ($X=3,55$) göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablodaki bir başka bulguya göre öğretmen adaylarının kağıttan okumaya yönelik tutum ölçeği puanları sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir, $t(262) = -3,855$, $p < .01$. Bu bulgu, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerin kağıttan okumaya yönelik tutumları arasında belirgin bir farklılık olduğunu ortaya koymaktadır. Ortalama puanlar dikkate alındığında üçüncü sınıf öğrencilerinin ($X=3,89$) kağıttan okumaya yönelik tutumlarının dördüncü sınıfa öğrencilere ($X=3,67$) göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

“Öğretmen adaylarının dijital okumaya yönelik tutumları öğrenim gördükleri programa göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?” alt amacına yönelik sorunun analizi için bağımsız ölçümlerde t-testi yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 5’de sunulmuştur:

Tablo 5. Öğretmen Adaylarının Dijital Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Program	N	X	SS
Sosyal Bilgiler Eğitimi	88	3,56	,39
Sınıf Eğitimi	40	3,57	,47
Fen Bilgisi Eğitimi	24	3,66	,45
Türkçe Eğitimi	68	3,61	,26
Matematik Eğitimi	42	3,62	,32
Toplam	262	3,60	,37

Analiz sonuçları, öğretmen adaylarının dijital okumaya karşı tutumlarının öğrenim görülen programa göre anlamlı bir farklılık ortaya koymadığını göstermektedir, $F(4,257) = ,415$, $p > .05$. Bir başka ifadeyle öğretmen adaylarının dijital okumaya karşı tutum düzeylerinin öğrenim görülen programa göre benzer nitelikte olduğunu ortaya koymaktadır. Her ne kadar anlamlı farklılaşma oluşmasa da ortalama puanlar dikkate alındığında dijital okumaya yönelik tutumun en yüksek fen bilgisi bölümünde ($X=3,66$), en düşük düşük ise sosyal bilgiler bölümünde ($X=3,56$) olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Öğretmen Adaylarının Dijital Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarının Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlı Fark
Gruplar arası	,235	4	,29	,415	,79
Gruplar içi	36,398	257	,142		
Toplam	36,633				

“Öğretmen adaylarının kağıttan okumaya yönelik tutumları öğrenim gördükleri programa göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?” alt amacına yönelik sorunun analizi için bağımsız ölçümlerde t-testi yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 7’de sunulmuştur:

Tablo 7. Öğretmen adaylarının kağıttan okumaya yönelik tutum ölçeği puanlarının betimsel istatistikleri

Program	N	X	SS
Sosyal Bilgiler Eğitimi	88	3,87	,47
Sınıf Eğitimi	40	3,74	,44
Fen Bilgisi Eğitimi	24	3,51	,38
Türkçe Eğitimi	68	3,88	,40
Matematik Eğitimi	42	3,52	,50

Toplam	262	3,70	,43

Analiz sonuçları, öğretmen adaylarının kâğıttan okumaya karşı tutumlarının öğrenim görülen programa göre anlamlı bir farklılık ortaya koyduğunu göstermektedir, $F(4,257) = 7,260$, $p < .01$. Bir başka ifadeyle öğretmen adaylarının ekrandan okumaya karşı tutum düzeylerinin öğrenim görülen programa göre benzer nitelikte olmadığını ortaya koymaktadır.

Tablo 8. Öğretmen Adaylarının Kâğıttan Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarının Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlı Fark	Farklılık Alanlar
Gruplar arası	5,918	4	1,479	7,260	,00	Sosyal- Matematik
Gruplar içi	52,370	257	,204			Türkçe- Matematik
Toplam	58,288					

Yapılan Scheffe testi sonucunda Türkçe bölümünde öğrenim görmekte olan öğretmen adayları ile matematik bölümünde öğrenim gören öğretmen adayları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Ortalama puanlar dikkate alındığında Türkçe ($X=3,88$) bölümünde öğrenim gören öğrencilerin kâğıttan okumaya yönelik tutumlarının matematik ($X= 3,52$) bölümünde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarına göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde yapılan Scheffe testi sonucunda sosyal bilgiler bölümünde öğrenim görmekte olan öğretmen adayları ile matematik bölümünde öğrenim gören öğretmen adayları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Ortalama puanlar dikkate alındığında sosyal bilgiler ($X=3,87$) bölümünde öğrenim gören öğrencilerin kâğıttan okumaya yönelik tutumlarının matematik ($X= 3,52$) bölümünde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarına göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmada öğretmen adaylarının dijital ve kâğıttan okumaya yönelik tutumları bazı değişkenler açısından incelenmiş ve sonuçlar betimlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonunda dijital okumaya yönelik tutum ölçeği ortalama puanı ($X=3.60$) bulunurken; kâğıttan okumaya yönelik tutum ölçeği ortalama puanı ($X=3.70$) olarak bulunmuştur. Bu sonuç bize öğretmen adaylarının dijital ve kâğıttan okumaya yönelik tutumlarının orta düzeyin üzerinde olduğunu göstermektedir.

Öğretmen adaylarının kâğıttan okumaya yönelik tutumlarını araştıran çalışmalar incelendiğinde öğretmen adaylarının anlamlı düzeyde okuma tutumu geliştirdiklerini (Batur, vd., 2010; Bozpolat, 2010; Çiçekli Koç & Engin, 2015; Duman & Gökmen, 2018) ortaya koyarken farklı araştırmacılar; okuma ilgilerinin orta düzeyde olduğunu (Saracaloğlu, vd., 2003), kitap okuma alışkanlıklarının gelişim göstermediği ve düzeylerinin düşük olduğunu (Yılmaz Aydın, 2006), okuma alışkanlıklarının orta düzeyde olduğunu (Sağlam, vd., 2007) ortaya koymuşlardır. Dahası Dedeoğlu ve Ulusoy (2013) araştırmasında sınıf öğretmeni adaylarının okuma tutumlarının kriter puan olan 75 değerinin altında kaldığını bulmuştur. İlgili bulgular bu araştırmanın sonuçları ile örtüşmektedir. Eğitim sistemimizin teknoloji ile entegrasyonu devam etmesine rağmen eğitim sistemimiz halen basılı materyaller ile devam etmektedir. Öğrencilerin kâğıttan okumaya karşı geliştirmiş oldukları olumlu tutumun nedeni basılı materyaller ile daha sık karşılaşması olabilir.

Öğretmen adaylarının dijital okumaya yönelik tutumlarını araştıran çalışmalar incelendiğinde, Esmer (2013) elektronik ortamda okuma becerileri açısından sınıf

öğretmeni adaylarının yeterli düzeyde olmadığını belirtirken tam aksine öğretmen adaylarının ekran okuma öz yeterlilik algı düzeyinin yüksek olduğunu (Gömleksiz, vd., 2013; Ulu & Zelzele, 2018), öğretmenlerin ekran okuma konusunda kendilerini yeterli gördüklerini (Elkatmış, 2018) ortaya koyan farklı çalışmalarda vardır. Bununla birlikte farklı çalışmalar, kâğıt üzerinden okumanın daha çok tercih edildiğini ortaya koymaktadır (Dağtaş, 2013; Keskin & Çetinkaya, 2017; Çelik, vd., 2019; Elkatmış, 2021; Odabaş, vd., 2019). Bu bulguları destekleyen farklı çalışmalarda ise üniversite öğrencilerinin interneti eğlence amaçlı kullandığı (Mokhtari, vd., 2009) ve üniversite öğrencilerinin az bir bölümünün dijital metin okuduklarını (Çetin, 2021) tespit etmişlerdir. Yapılan bu araştırmaların sonuçları araştırma bulgularını desteklemektedir. Elde edilen sonuçlar öğretmen adaylarının dijital platformları kullanmalarının yeterli olmasını ortaya koyarken halen kâğıttan okumanın öğretmen adayları açısından önemli olduğunu da ortaya koymuştur. Öğretmen adayları farklı nedenler ile dijital okuma yaparken eğitim içerikleri ile okuma yapacaklarında kâğıttan okumayı tercih etmektedirler.

Araştırma bulguları, öğretmen adaylarının dijital okumaya yönelik tutum ölçeği puanları ile kâğıttan okumaya yönelik tutum ölçeği puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymuştur. Okuma tutumu üzerine farklı araştırmacıların yapmış oldukları çalışmalarda (Yalınkılıç, 2007; Batur, vd., 2010; Bozpolat, 2010; Arslan, 2013; Dedeoğlu & Ulusoy, 2013; Bulut & Karasakaloğlu, 2019) kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre daha yüksek okuma tutumu geliştirdikleri görülmüştür. Ayrıca Duman ve Gökmen (2018) yapmış oldukları çalışmada öğretmen adaylarının okumaya yönelik tutumlarını cinsiyet, okudukları bölüm ve sınıf düzeyine göre incelemişlerdir. Kadın öğretmen adaylarının okumaya yönelik tutumlarının, erkek öğretmen adaylarına göre daha olumlu olduğunu ortaya koymuşlardır. Yapılan bu araştırma sonuçları çalışmamızın bulguları ile örtüşmemektedir. Örneklem grubunun farklılığı ve eğitim görülen fakültede derslere giren öğretim elemanlarının dersleri işlerken kullanmış oldukları materyallerdeki farklılık sonucun bu şekilde çıkma nedenlerinden olabilir. Literatürde az da olsa cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farkın bulunmadığını ortaya koyan (Çiçekli Koç & Engin, 2015) çalışmalar da vardır.

Araştırmanın bir diğer bulgusu ise öğretmen adaylarının dijital okumaya yönelik tutum ölçeği puanlarının ve kâğıttan okumaya yönelik tutum ölçeği puanlarının sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermesidir. 4. sınıf öğrencilerinin 3. sınıf öğrencilerine göre dijital okumaya yönelik tutumları yüksek iken 3. sınıf öğrencilerinin de 4. sınıf öğrencilerine göre kâğıttan okumaya yönelik tutumlarının yüksek olduğu bulunmuştur. Bu durum öğretmen adaylarının sınıf düzeyleri arttıkça yani yaşları ilerledikçe dijital okumaya karşı tutum geliştirdikleri şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca bireylerin yaşları ilerledikçe teknolojik alet kullanımı artmakta ve çoğunlukla basılı materyallerden değil de dijital materyallerden okuma yapmalarından kaynaklı olabilmektedir. İlgili çalışmalarda bu bulguyu destekler niteliktedir. Dedeoğlu ve Ulusoy (2013)'un okumaya ilişkin davranışsal tutumları incelendiği çalışmalarında birinci sınıfa devam eden öğretmen adaylarının diğer üst sınıflara göre okumaya daha fazla zaman ayırdıklarını tespit etmişlerdir. Şahenk vd. (2015) araştırmalarında, öğretmen adaylarının dijital ve yazılı okuma alışkanlıklarının çeşitli değişkenlere göre incelemişlerdir. Öğretmen adaylarının yaşları ilerledikçe okuma alışkanlık düzeylerinde bir düşüşün olduğunu ortaya koymuşlardır.

Araştırmanın öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri programlara göre dijital okuma ve kâğıttan okuma tutumları arasındaki bulguları ise dijital okumaya karşı geliştirilen tutumun anlamlı düzeyde bir farklılık ortaya koymasa da ortalama puanlar

dikkate alındığında dijital okumaya yönelik tutumun en yüksek fen bölümünde ($X=3,66$), en düşük düşük ise sosyal bilgiler bölümünde ($X=3,56$) olduğu görülmektedir. Ayrıca benzer şekilde kâğıttan okuma tutumu üzerinde anlamlı düzeyde farklılık olmamasına rağmen ortalama puanlarına göre Türkçe ($X=3,88$) ve sosyal bilgiler ($X=3,87$) bölümünde öğrenim gören öğrencilerin kâğıttan okumaya yönelik tutumlarının matematik ($X= 3,52$) bölümünde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarına göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular bize sözel derslerin ağırlıklı olduğu bölümler de kâğıttan okumaya yönelik olumlu tutum geliştirildiğini göstermektedir. Bazı araştırmalarda bulgularımızı destekleyen sonuçlar yer almaktadır. Bozpolat (2010) tarafından yapılan çalışmada öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri öğretim programlarına göre kitap okumaya ilişkin tutumlarının ortalama puanları dikkate alındığında Türkçe öğretmenliğinde okumakta olan öğretmen adaylarının okul öncesi öğretmenliğinde okuyan öğretmen adaylarına göre daha yüksek okuma kazanım alışkanlıklarına sahip olduklarını tespit etmiştir. Duman ve Gökmen (2018)'in öğretmen adaylarının okumaya yönelik tutumlarını incelediği bir diğer çalışmada, öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri alanlara bağlı olarak okumaya yönelik tutumları arasında anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Genel olarak Türkçe öğretmen adaylarının, diğer bölümlerdeki öğretmen adaylarına göre daha yüksek okuma tutumlarına sahip oldukları gözlemlenmiştir. Bu çalışmalar, öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri alanların, kitap okuma ve okuma tutumları üzerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Türkçe öğretmen adaylarının genel olarak daha olumlu okuma tutumlarına sahip olmaları bu alandaki öğretim programlarının öğrencilere daha güçlü bir okuma kültürü kazandırmada etkili olabileceğini göstermektedir.

“Öğretmen Adaylarının Dijital ve Kâğıttan Okumaya Yönelik Tutumlarının İncelenmesi” adlı araştırmanın sonuçlarına dayanarak, ileriye dönük araştırma ve uygulama alanlarına yönelik bazı öneriler sunulmuştur:

1. Gelecek çalışmalarda, farklı coğrafi bölgelerden ve farklı öğretmenlik alanlarından öğretmen adaylarını içeren daha geniş bir katılımcı grubu seçimi yapılabilir.
2. Okuma tutumları üzerinde etkisi olabilecek farklı değişkenlerin (örneğin, bireylerin teknoloji kullanım alışkanlıkları, öğrenme tarzları, eğitim geçmişi vb.) detaylı bir şekilde incelenmesi, daha kapsamlı ve ayrıntılı sonuçlara ulaşmaya olanak tanıyabilir.
3. Öğretmen adaylarına yönelik dijital okuma alışkanlıklarını geliştirmeye yönelik eğitim modelleri oluşturulabilir.
4. Öğretmen adaylarının okuma tutumlarındaki değişimi daha uzun bir süreçte takip eden boylamsal çalışmalar yapılabilir.
5. Dijital okuma ve kâğıttan okuma arasındaki farkların daha derinlemesine incelenmesi, her iki yöntemin de avantajlarını ve dezavantajlarını anlamamıza katkı sağlayabilir.

Kaynakça

- Arslan, A. (2013). Okuma Becerisi ile İlgili Makalelerde Cinsiyet Değişkeni. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 2(2), 251-265.
- Baştuğ, M. ve Keskin, H.K. (2012). Okuma Becerilerinin Okuma Ortamı Açısından Karşılaştırılması: Ekran mı kâğıt mı? *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (3), 3-83.

- Batur, Z., Gülveren, H. ve Bek, H. (2010). Öğretmen Adaylarının Okuma Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma: Uşak Eğitim Fakültesi Örneği. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 32-49.
- Bozpolat, E. (2010). Öğretmen Adaylarının Okuma Alışkanlığına İlişkin Tutumlarının Değerlendirilmesi (Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği). *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, 2(1), 211-228.
- Bulut, B. ve Karasakaloğlu, N. (2019). Öğretmen Adaylarının Dijital Okuma Eğilimleri ile Okuma İlgileri Arasındaki İlişki. Babaoğlu, Çelik E., Kırıl, E. ve Çilek, A. (Ed.), Eğitim araştırmaları (s. 136- 147) içinde. Ankara: Eyuder Yayınları.
- Büyüköztürk Ş. (2013). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı İstatistik, Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorum*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Cabı, E. (2016). Dijital Teknolojiye Yönelik Tutum Ölçeği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(3), 1229-1244.
- Çelik, H. vd., (2019). Öğretmen Adaylarının Basılı ve E-Kitap Kullanımına İlişkin Görüşleri. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 7(3), 73-86.
- Çetin, S. A. (2021). 8. Sınıf Öğrencilerinin Dijital Ortamlarda Okuma Davranışlarının Değerlendirilmesi. *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, 13(3), 75-100.
- Çiçekli Koç, G. ve Engin, G. (2015). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Okumaya İlişkin Tutumları (Ege Üniversitesi Örneği). *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 71-83.
- Dağtaş, A. (2013). Öğretmenlerin Basılı Sayfa ve Ekrandan Okuma Tercihleri İle Eğitimde Elektronik Metin Kullanımına Yönelik Görüşleri. *Turkish Studies*, 8(3), 137-161.
- Dedeoğlu, H. ve Ulusoy, M. (2013). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Okuma Tutumları. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 1(2), 80-88.
- Demir, S. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Okuma Tutum ve Alışkanlıkları Üzerine Bir Değerlendirme. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 4(4), 1657-1671.
- Dillon, A. (1992). Reading From Paper Versus Screens: A Critical Review of The Empirical Literature. *Ergonomics*, 35(10), 1297-1326.
- Dillon, A. (2004). *Designing Usable Electronic Text: Ergonomic Aspects of Human Information Usage* (2 ed.). Florida: Taylor & Francis (CRC Press LLC).
- Duman, B. ve Gökmen, T. (2018). Öğretmen Adaylarının Okumaya Yönelik Tutumlarının İncelenmesi, *Bartın Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 13-22.
- Elkatmış, M. (2018). Sınıf Öğretmenlerinin Ekran Okumaya Yönelik Görüşleri. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KÜSBD)*, 8 (1), 203-222.
- Elkatmış, M. (2021). Üniversite Öğrencilerinin E-Kitap Okuma Alışkanlıkları. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 9(4), 1081- 1101.
- Esmer, B. (2013). *Sınıf Öğretmeni Adaylarının Elektronik Ortamlarda Okuma Becerilerinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- George, D. & Mallery, M. (2001). *SPSS For Windows Step By Step: A Simple Guide And Reference 10.0 Update*. (3. Baskı). Allyn and Bacon.

- Gömleksiz, M. N., vd., (2013). Öğretmen Adaylarının Ekran Okuma Özyeterlik Düzeylerine İlişkin Görüşleri. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2), 138-159.
- Güneş, F. (2010). Öğrencilerde Ekran Okuma ve Ekranik Düşünme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(14), 1-20.
- İnceoğlu, M. (2010). *Tutum Algı İletişim*. Ankara: Beykent Üniversitesi Yayınevi.
- Karasar, N. (2020). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Keskin, H. K. ve Çetinkaya, F. Ç. (2017). Ders Materyallerini Okumada Format Tercih: Dijital mi Kâğıt mı? *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 5(2), 75-87.
- Kırmızı, F. ve Bertan, E. (2023). Öğretmen Adaylarının Dijital Ortamda Yazmaya İlişkin Tutumlarının ve Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 8(1), 56-90.
- Maden, S. (2012). Ekran Okuma Türleri ve Türkçe Öğretmeni Adaylarının Ekran Okumaya Yönelik Görüşleri. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 1(3), 1-16.
- Mokhtari, K. vd., (2009). The Impact of Internet and Television Use on The Reading Habits And Practices Of College Students. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 52 (7), 609-619.
- Noyes, J. M. & Garland, K. J. (2003). VDT Versus Paper-Based Text: Reply to Mayes, Sims And Koonce. *International Journal of Industrial Ergonomics*, 31(6), 411-423.
- Odabaş, H. vd., (2019). Dijital Bilgi Kaynakları ve Ortamlarının Üniversite Öğrencilerinin Okuma Davranışlarına Etkileri. *Milli Eğitim*, 49(227), 89-116.
- Özbay, M., vd., (2008). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Okuma Alışkanlığına Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(15), 117-136.
- Sağlam, M., vd., (2007). Sınıf Öğretmenliği ile Diğer Öğretmenlik Programları Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Düzeylerinin Karşılaştırılması. *VI. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu*, 27-29 Nisan, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 325-328.
- Sainsbury, M. & Schagen, I. (2004). Attitudesto Reading at Ages Nine and Eleven, *Journal of Research in Reading*, 27(4), s. 373-386.
- Saracaloğlu, A.S., vd., (2003). Üniversite Öğrencilerinin Okuma İlgileri ve Alışkanlıklarını Etkileyen Faktörler. *Eğitim Araştırmaları*, 4(12), 149-157.
- Sarar Kuzu, T. & Doğan, T. (2015). Öğretmen Adaylarına Yönelik Okuma Tutum Ölçeği Geliştirme. *Turkish Studies (Elektronik)*, 10(15), 771- 786.
- Smith, M. C. (1990). A Longitudinal Investigation of Reading Attitude Development from Childhood to Adulthood. *Journal of Educational Research*, 83(4), 215-219.
- Şahenk Erkan S. vd. (2015). Öğretmen Adaylarının Yazılı ve Dijital Okuma Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimler Dergisi*, 2(2), 122-134.
- Türkben, T. (2023). Öğretmen Adaylarının Dijital Ortamlardaki Akademik Okuma Alışkanlık ve Eğilimlerinin Belirlenmesi. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 88-116.

- Ulu, H. & Zelzele, E. B. (2018). Öğretmen Adaylarının Ekran Okuma Öz Yeterlik Algılarının İncelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(4), 2608-2628.
- Yalınkılıç, K. (2007). Türkçe Öğretmen Adaylarının Okumaya İlişkin Tutum ve Görüşleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 225-241.
- Yılmaz Aydın, Z. (2006). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Okuma Alışkanlığı. *İlköğretim Online*, 5(1), 1-6.
- Yontar, A. (2019). Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeyleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(4), 815-824.
- Yurdakal, H., İ. & Kırmızı, F. (2021). Öğretmen Adayları İçin Dijital Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği (DOTÖ): Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 51, 137-159.